

**Bachelor Leraar Godsdienst/Levensbeschouwing 2^e graad
Master Leraar Godsdienst/Levensbeschouwing 1^e graad
Master Godsdienst Pastoraal Werk**

Christelijke Hogeschool Ede (CHE)

***Verslag van de beperkte opleidingsbeoordeling
12 en 13 juni 2017***

 Dit document laat zich het beste dubbelzijdig afdrucken.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Samenvatting	4
Colofon	6
Inleiding	7
1. Beoogde leerresultaten	9
2. Onderwijsleeromgeving.....	12
3. Toetsing	16
4. Gerealiseerde leerresultaten	18
Bijlagen	21
Bijlage 1 Visitatiepanel	22
Bijlage 2 Programma visitatie 12 en 13 juni 2017	23
Bijlage 3a Beoogde leerresultaten (competenties) GL bachelor	25
Bijlage 3b Beoogde leerresultaten (competenties) GL master	26
Bijlage 3c Beoogde leerresultaten (competenties) GPW.....	27
Bijlage 4a Programmaoverzicht GL bachelor (curriculum en leerlijnen)	28
Bijlage 4b Programmaoverzicht GL master (curriculum en leerlijnen)	29
Bijlage 4c Programmaoverzicht GPW (curriculum en leerlijnen)	30
Bijlage 5a Overzicht bestudeerde documenten	31
Bijlage 5b Bestudeerde eindwerken	33
Bijlage 6 Onafhankelijkheidsverklaringen.....	34

Samenvatting

Op 12 en 13 juni 2017 zijn de bacheloropleiding Leraar Godsdienst/Levensbeschouwing 2^e graad, de masteropleiding Leraar Godsdienst/levensbeschouwing 1^e graad en de bacheloropleiding Godsdienst Pastoraal Werk, van de Christelijke Hogeschool Ede, gevisiteerd door een panel van AeQui. Het totaaloordeel van het panel is voor alle drie de opleidingen **voldoende**.

Beoogde leerresultaten

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gevoerde gesprekken en de onderliggende documentatie de beoogde leerresultaten voor alle drie de opleidingen als **voldoende**. Voor de drie opleidingen zijn profielen op hbo-niveau geformuleerd waar eindkwalificaties van zijn afgeleid. De *couleur locale* wordt bepaald door de degelijke kennisbasis met betrekking tot de Bijbel en theologie. Daarin onderscheiden de drie opleidingen zich van hun zusteropleidingen. Tegelijkertijd vraagt het panel zich af of de nadruk op de kennisontwikkeling niet ten koste gaat van het leggen van de verbinding met de praktijk.

Voor beide bacheloropleidingen geldt dat er dit jaar nieuwe landelijke profielen worden opgeleverd en voor de masteropleiding loopt een onderzoek naar de aansluiting op de landelijke kennisbasis. Dat biedt de opleidingen de kans om te herijken en keuzes te maken. Ook met betrekking tot de internationale oriëntatie is daar nog winst te behalen. Voorts zouden de opleidingen er goed aan doen om de profielen ook inhoudelijk transparanter te maken voor (aankomende) studenten en docenten. Dat zou de herkenbaarheid van de opleidingen ten goede komen.

Het contact met het werkveld is uitstekend en heeft bij het panel veel waardering geogst.

Onderwijsleeromgeving

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de onderwijsleeromgeving als **voldoende** voor alle drie de opleidingen. De inrichting van het onderwijs sluit aan op de te realiseren doelen.

De curricula zijn actueel en sluiten aan op de huidige landelijke profielen. Het panel vindt de voorgenomen herijking aan de hand van de nieuwe landelijke profielen (2017) een goed idee.

Een eenvormig didactisch concept hanteren de opleidingen niet, wel worden werkvormen zorgvuldig afgestemd op de te realiseren doelen. De opleidingen mogen daarin volgens het panel wat kritischer zijn als het gaat om het maken van keuzes. Niet alle

nieuwe trends in de onderwijssector hoeven direct overgenomen te worden.

De opleidingen staan bekend als zware opleidingen. Ze gaan komend seizoen aan de slag met het in kaart brengen van de studielastproblemen en met het formuleren van verbetermaatregelen.

De studiebegeleiding kan strenger en sturender. Studenten geven aan daar behoefte aan te hebben, al merkt het panel op dat van hbo-studenten ook een bepaalde mate van zelfstandigheid verwacht mag worden. Het docententeam heeft een zeer positieve indruk achtergelaten bij het panel. De studiefaciliteiten zijn adequaat.

Toetsing

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de toetsing als **voldoende** voor alle drie de opleidingen. De opleiding bewaakt structureel, en met een doorzicht systeem, dat toetsen valide en betrouwbaar zijn. Alle daartoe bekende middelen, toetsmatrijzen, beoordelingsformulieren met rubrics, vierogenprincipe op kritieke momenten en met een beoordeling op metaniveau, onafhankelijke toetsontwikkelaars en examencommissieleden (ondersteund door leden van een toetscommissie) etc. worden ingezet.

Gerealiseerde leerresultaten

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de gerealiseerde eindkwalificaties als **voldoende** voor alle drie de opleidingen.

De eindwerken van de bacheloropleiding GL zijn het meest compleet. Daar is ook de verbinding met de praktijk het sterkst. Daarna volgen de eindwerken van GPW. De eindwerken van de masteropleiding GL zijn weliswaar ook allemaal terecht met een voldoende beoordeeld door de opleiding, maar het panel ziet hier het meest ruimte voor verbetering.

Aanbevelingen

De commissie heeft een aantal aanbevelingen geformuleerd.

De profilering van de drie opleidingen – zowel ten opzichte van elkaar als ten opzichte van de zusteropleidingen bij andere hogescholen – zou volgens de commissie explicieter en toekomstgerichter kunnen zijn.

Het opbouwen van een werkveldnetwerk buiten Nederland zou van toegevoegde waarde kunnen zijn, ook in het kader van de profilering.

Het panel adviseert meer inhoudelijke informatie over het curriculum “voor de poort” te publiceren. Die is nu alleen voor ingeschreven studenten beschikbaar. Meer informatie draagt volgens het panel

bij aan een duidelijke profilering, en een adequaat verwachtingspatroon bij studenten, maar ook aan verbreding van de instroom en meer diversiteit in de populatie van studenten (en docenten).

Ook meent het panel dat de digitale leeromgeving nog beter benut kan worden – en niet voornamelijk als informatiebron.

Tot slot is correct en optimaal gebruik van literatuur ten behoeve van onderzoek een aandachtspunt. Het panel vindt dat het gebruik van bronnen gericht moet zijn op de breedte, en niet alleen voor het onderbouwen van een stelling. Gebruik van niet-Bijbelse teksten hoort daar ook bij.

Alle standaarden van het NVAO beoordelingskader 2016 zijn positief beoordeeld (voldoende) en op die grond geeft het visitatiepanel een positief advies inzake accreditatie van de drie hbo-opleidingen theologie, te weten de bacheloropleiding Leraar Godsdienst/Levensbeschouwing 2^e graad, de masteropleiding Leraar Godsdienst/Levensbeschouwing 1^e graad, en de bacheloropleiding Godsdienst Pastoraal Werk, van de Christelijke Hogeschool Ede.

Namens het visitatiepanel,

Utrecht, oktober 2017

drs. R. van Aalst
Voorzitter

drs. B.E. Roemers
Secretaris

Colofon

Instelling en opleiding

Instelling:	Christelijke Hogeschool Ede
Adres:	Ede
Opleiding:	Bachelor Leraar Godsdienst/Levensbeschouwing 2 ^e graad
Locatie:	Ede
Variant:	Voltijd en deeltijd
Croho-nummer:	35441
Opleiding:	Master Leraar Godsdienst/Levensbeschouwing 1 ^e graad
Locatie:	Ede
Variant:	Deeltijd
Croho-nummer:	45274
Opleiding:	Bachelor Godsdienst Pastoraal Werk
Locatie:	Ede
Variant:	Voltijd en deeltijd
Croho-nummer:	35146

Visitatiepanel

Het visitatiepanel bestond uit:

Dhr. drs. R.R. (Raoul) van Aalst, voorzitter
Dhr. dr. A. (Jos) de Kock, werkveld- en domeindeskundige
Dhr. drs. T.D. (Taco) Visser, werkveld- en domeindeskundige
Dhr. drs. J.C. (Jan) Wessels, werkveld- en domeindeskundige
Dhr. G.J.J.S. (Gauthier) de Bekker, studentlid
Mw. drs. Barbara Roemers, secretaris

Het panel is vooraf voorgelegd aan de NVAO; de NVAO heeft ingestemd met de samenstelling.

De visitatie is uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van
AeQui VBI
Vlindersingel 220
3544 VM Utrecht
(030) 87 820 87
www.AeQui.nl

Inleiding

De Christelijke Hogeschool Ede (CHE) is een zelfstandige instelling voor hoger onderwijs. De CHE is geworteld in een orthodox protestants-christelijke traditie en biedt een christelijke leer- en werkgemeenschap voor medewerkers en studenten. De Bijbel, die de CHE erkent als het betrouwbare en inspirerende Woord van God, is richtinggevend in het onderwijs en veelal ook in de persoonlijke levens van de medewerkers en de studenten.

De instelling en de academie

De CHE telt zes academies, te weten Gezondheidszorg, Educatie, Theologie, Mens & Organisatie, Journalistiek & Communicatie en Sociale Studies. De Academie Theologie verzorgt drie hbo-opleidingen theologie, waarbij studenten - zo vermeldt de website - "van hun geloof hun beroep kunnen maken": de bacheloropleiding Leraar Godsdienst/Levensbeschouwing 2^e graad (vanaf nu bachelor GL), de masteropleiding Leraar Godsdienst/Levensbeschouwing 1^e graad (vanaf nu master GL) en de bacheloropleiding Godsdienst Pastoraal Werk (vanaf nu GPW).

Daarnaast beschikt de academie over een kenniscentrum voor theologie dat cursussen, post-hbo-opleidingen en trajecten op maat aanbiedt voor professionals, christelijke organisaties, gemeenten en kerken.

Tot slot is er een lectoraat 'Geloven in context' dat onderzoek doet naar geloven in context en christelijke presentatie in een post-christelijke samenleving.

De opleidingen

De bacheloropleidingen GL en GPW bestaan uit 240 EC. De masteropleiding GL bestaat uit 90 EC.

Drie opleidingen met één gemeenschappelijke missie: de opleidingen streven ernaar professionals met diepgang af te leveren, die goed in staat zijn tot integratie van theorie en praktijk en tot integratie van professe en persoon.

In het kader van deze gemeenschappelijke missie, delen de drie opleidingen ook een aantal belangrijke pijlers. Vanuit persoonlijk geloof anderen hoop bieden, is de belangrijkste pijler. Voorts geldt voor alle drie de opleidingen dat veel belang gehecht wordt aan grondige kennis van Bijbel en theologie, aansluiting bij orthodox gereformeerde en evangelische stromingen, focus op hermeneutisch denken en handelen en onderzoekend vermogen in relatie tot de beroepspraktijk. De drie opleidingen leiden op tot een gedeeld werkveld van organisaties met protes-

tantse tradities. Hoewel verwant, leiden de opleidingen op tot verschillende beroepspraktijken.

Van de twee bacheloropleidingen bestaat een voltijd- en een deeltijdvariant, van de masteropleiding alleen een deeltijdvariant. De CHE speelt hiermee in op de opleidingsbehoefte van mensen die reeds een gezin en/of werk hebben. De inrichting van de deeltijdvariant van GPW is de basis geweest voor het vernieuwde deeltijdonderwijs van de gehele CHE.

Vorige visitatie

Naar aanleiding van de vorige visitatie hebben de opleidingen zich vooral gericht op doorontwikkeling en uitbreiding van maatwerk. Destijds ging dat om verdere uitwerking van leerplannen en begeleiding van studenten met EVC's (bij de bachelor GL). Inmiddels neemt de CHE met twee theologieopleidingen deel aan het Flexibiliseringsexperiment Hoger Onderwijs (gepersonaliseerd leren en leerwegaafhankelijke toetsen). De programma's zijn alle drie gestart in september 2016. De resultaten van deze nieuwe leeruitkomstencurricula zijn, conform de afspraken met de NVAO, niet beoordeeld.

De visitatie

De CHE heeft aan AeQui VBI opdracht gegeven de visitatie uit te voeren. Hiertoe heeft AeQui een onafhankelijk en ter zake kundig panel samengesteld. Met vertegenwoordigers van de opleiding heeft een voorbereidend gesprek plaatsgevonden. In dat gesprek is het programma en de invulling van de gesprekken en gesprekspartners vastgesteld.

De hogeschool heeft voorafgaand aan het visitatiebezoek een aankondiging verspreid voor het geplande open spreekuur. Er is geen gebruik gemaakt van deze mogelijkheid.

Het visitatiepanel heeft een keuze gemaakt uit afstudeerscripties die de laatste twee jaar door studenten zijn geproduceerd (vijftien scripties van de bachelor GL, vijftien van de bachelor GPW en alle tien scripties van de master GL) en heeft deze be-

oordeeld. De resultaten van die beoordeling vormen input voor de gesprekken met de opleidingen.

Het panel heeft zich verdiept in het cluster waar deze opleiding deel van uitmaakt. Dit is met het voltallige panel gedaan, tijdens het voorbereidend overleg, en afsluitend bij de oordeelsvorming. De hiertoe benodigde kennis was aanwezig in (een deel van) het panel.

Het panel heeft de beoordeling in onafhankelijkheid uitgevoerd volgens het vastgestelde programma (zie bijlage 2). Aan het einde van de visitatie is de opleiding in kennis gesteld van de bevindingen en conclusies van het panel.

Het panel heeft impliciet een ontwikkelgesprek gevoerd met de opleiding. Dit ontwikkelgesprek stond

niet separaat geprogrammeerd, maar maakte deel uit van de gesprekken; gepersonaliseerd leren (het werken met leeruitkomsten, leerwegaafhankelijk toetsen, assessments, criteriumgericht interviewen etc.) is tijdens meerdere gesprekken aan bod gekomen. De opleidingen worden daar echter, conform de afspraken die met de NVAO gemaakt zijn over deze experimenteervarianten, niet op beoordeeld. Hetgeen met betrekking tot de experimenteervariant besproken is, maakt daarmee automatisch deel uit van het ontwikkelgesprek. Er wordt niet over gerapporteerd aan de NVAO.

1. Beoogde leerresultaten

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gevoerde gesprekken en de onderliggende documentatie de beoogde leerresultaten voor alle drie de opleidingen als **voldoende**. Voor de drie opleidingen zijn profielen op hbo-niveau geformuleerd waar eindkwalificaties van zijn afgeleid. De *couleur locale* wordt bepaald door de degelijke kennisbasis met betrekking tot de Bijbel en theologie. Daarin onderscheiden de drie opleidingen zich van hun zusteropleidingen. Tegelijkertijd vraagt het panel zich af of de nadruk op de kennisontwikkeling niet ten koste gaat van het leggen van de verbinding met de praktijk.

De profielen van de drie opleidingen hebben onderling een grote gemene deler. De profilering van de drie opleidingen – zowel ten opzichte van elkaar als ten opzichte van de zusteropleidingen bij andere hogescholen – zou volgens de commissie explicieter en toekomstgerichter kunnen zijn.

Voor beide bacheloropleidingen geldt dat er dit jaar nieuwe landelijke profielen worden opgeleverd en voor de masteropleiding loopt een onderzoek naar de aansluiting op de landelijke kennisbasis. Dat biedt de opleidingen de kans om te herijken en keuzes te maken. Ook met betrekking tot de internationale oriëntatie is daar nog winst te behalen. Voorts zouden de opleidingen er goed aan doen om de profielen ook inhoudelijk transparanter te maken voor (aankomende) studenten en docenten. Dat zou de herkenbaarheid van de opleidingen ten goede komen.

Het contact met het voor de opleidingen specifieke deel van het werkveld is uitstekend en heeft bij het panel veel waardering geooft. Het opbouwen van een werkveldnetwerk buiten Nederland zou van toegevoegde waarde kunnen zijn, ook in het kader van de profilering.

Beoogde leerresultaten

Standaard 1: De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld, het vakgebied en op internationale eisen.

Bevindingen

Beroepsprofiel GL

De landelijke bekwaamheidseisen voor leraren (2006) zijn van toepassing voor GL-leraren van de CHE. Deze lerarencompetenties bestaan uit zeven beroepscompetenties. Ze hebben betrekking op didactisch handelen en pedagogisch handelen. De generieke kennisbasis is afkomstig uit the Body of Knowledge and Skills voor leraren in het voortgezet onderwijs en is vastgesteld door de Vereniging Hogescholen. Dat geldt ook voor de vakgebonden basiskennis: de theologische vakinhoud en de vakspecifieke pedagogische en didactische kennis. De GL-leraar is een voorbeeldfiguur en een gids voor scholieren. Hij helpt hen bij hun religieuze en levensbeschouwelijke vorming. De tweedegraads leraar doet dat binnen vmbo- en mbo-onderwijs, en onderbouw havo/vwo (in aansluiting op de Kamerbrief 'opleiden van leraren beroepsonderwijs' van 18 december 2012), de eerstegraads leraar binnen havo- en vwo-onderwijs. Daarnaast draagt de tweedegraads leraar GL bij aan de ontwikkeling van het eigen vak. De

eerstegraads leraar draagt bij aan de positie en de toekomst van het vak binnen de school en aan de vormgeving van de identiteit van een sectie of school.

Ook voor de eerstegraads leraar GL gelden de zeven landelijk vastgestelde beroepscompetenties, die toegespitst zijn op het vak GL. De beoogde leerresultaten staan in het kwalificatieprofiel "het oog van de meester". Er is inmiddels een landelijke kennisbasis. Momenteel loopt er een onderzoek naar de aansluiting van de masteropleiding hierop. De landelijke bekwaamheidseisen voor leraren worden dit jaar (2017) herijkt.

De *couleur locale* van de GL-opleidingen van de CHE uit zich in de focus op de Bijbel en de orthodox protestants-christelijke theologie en de degelijke kennisbasis dienaangaande. Hiermee onderscheiden de CHE-opleidingen tot leraar GL zich van andere GL-opleidingen.

Beroepsprofiel GPW

De GPW-opleiding sluit aan op het document "Opleidingsprofiel en opleidingskwalificaties van de hbo-opleiding Godsdienst-Pastoraal Werk", uitgegeven door het Landelijk Overleg Opleidingen Godsdienst-Pastoraal Werk (2011). De GPW-er wordt voorbereid op werkzaamheden binnen en buiten de kerk, al dan niet als vrijgevestigde professional. Het religieus-agogisch handelen van de GPW-er laat zich onder-

verdelen in drie taakgebieden: religieus-agogisch ondersteuning verzorgen, werken binnen een gemeenschappelijke instelling en werken aan spiritualiteit en professionalisering van eigen persoon en beroepsgroep. Deze drie taakgebieden zijn opgedeeld in tien kerntaken en twaalf beroepscompetenties. De GPW-er komt terecht in functies met betrekking tot kerkelijk werk, pastoraat, jeugdwerk, vormingswerk, diaconaat, missionair werk, geestelijke verzorging en levensbeschouwelijke begeleiding. De opleiding kent vier beroepsspecialisaties: gemeenteopbouw, pastoraal werk, missionaire presentie en voorganger.

Overeenkomsten en verschillen

De opleidingen hebben een gezamenlijke missie: opleiden tot professionals met diepgang, die vanuit persoonlijk geloof anderen hoop kunnen bieden. Ook streven alle drie de opleidingen naar optimale integratie tussen theorie en praktijk en tussen professie en persoon. Voorts delen de opleidingen het streven om studenten een stevige kennisbasis mee te geven op het gebied van de Bijbel en orthodox protestants-christelijke theologie. De opleidingen sluiten alle drie aan bij de breedte van orthodox protestants-christelijke stromingen, hebben een focus op hermeneutisch handelen (waarbij tradities en bronnen verbonden worden met zingevingsvragen) en leiden op voor functies in organisaties met protestantse tradities.

Voor alle drie de opleidingen geldt tevens dat niet expliciet invulling is gegeven aan een internationale oriëntatie.

Er zijn ook verschillen. De leraar handelt voornamelijk pedagogisch-didactisch, de GPW-er religieus-agogisch. De GL-opleidingen leiden op tot 'voorbeeldfiguren' die tevens een bijdrage leveren aan het vak (tweedegraads leraar) en aan de vormgeving van de identiteit van een sectie en/of school (eerstegraads leraar). De tweedegraads leraar is werkzaam in beroepsgericht onderwijs (vmbo en mbo, maar ook in onderbouw havo/vwo) en de eerstegraads leraar in algemeen vormend onderwijs (havo en vwo).

De GPW-alumnus komt in uiteenlopende beroepen terecht en kan bijvoorbeeld aan de slag als pastoraal werker, evangelisch voorganger, missionair werker, jeugdwerker of beleidsmaker.

Afstemming beroepenveld

De opleidingen onderhouden op diverse niveaus contact met het werkveld. Allereerst participeren de opleidingen actief in verschillende netwerken, waaronder het netwerk van Nederlandse en Vlaamse vakdidactici GL, het Nederlands Godsdienstpedagogisch Genootschap, het Algemeen Directeurenoverleg Educatieve Faculteiten en het Landelijk Overleg Opleidingen Theologie. Daarnaast zijn er werkveldcommissies (waarin onder andere vertegenwoordigers van scholen zitting hebben) en werkveldpartners (waaronder scholen, kerken en organisaties als IZB – vereniging voor Zending in Nederland, Intercultural Church Plants, Christelijk Noodhulpcluster Tear etc.). Met een aantal kerkgenootschappen is een convenant gesloten. Bovendien zijn de meeste docenten werkzaam in het werkveld.

Hbo-niveau

Voor de twee bacheloropleidingen is de link met de Dublin descriptoren inzichtelijk gemaakt in de beschrijving van de leerlijnen: de kennisleerlijn sluit aan op de Dublin descriptor 1 (kennis en inzicht) en 3 (oordeelsvorming). In deze leerlijn wordt aandacht besteed aan het Oude en Nieuwe Testament, Geloofsleer, Ethiek en Wereldreligies. De competentieleerlijn sluit aan op de Dublin descriptor 2 (toepassen kennis en inzicht) en 4 (communicatie). In deze leerlijn staan de beroepsactiviteiten en -producten centraal. Tot slot is er de regielijn die aansluit op Dublin descriptor 5 (leervaardigheden). In deze leerlijn worden leerresultaten uit andere leerlijnen geïntegreerd en is er aandacht voor studieloopbaanontwikkeling, intervisie en supervisie. Voor de masteropleiding is de koppeling met de Dublin descriptor 5 minder gedetailleerd gemaakt.

Overwegingen

Het panel constateert dat de profielen van de drie opleidingen op hbo-niveau zijn en aansluiten op de beroepen waarvoor wordt opgeleid. De GL-profielen sluiten goed aan op het werk op een kleine, orthodox protestants-christelijke school. Het panel ziet ruimte voor aanscherping in relatie tot het lesgeven op katholieke scholen (waar 20% van de docenten protestants-christelijk is), oecumenische scholen en scholen met een sectie die niet wortelt in een particuliere geloofstraditie.

De verschillen tussen de profielen van de eerste- en tweedegraads leraar zijn nagenoeg beperkt tot het onderwijstype waar de leraar werkzaam is of zal

worden. Het panel ziet mogelijkheden voor meer differentiatie bij deze twee profielen en merkt op dat het leveren van een bijdrage aan het vakgebied een dermate breed georiënteerd doel is, dat het lastig is om daar in de praktijk gericht invulling aan te geven. Een nauwer omschreven doel (bijvoorbeeld met betrekking tot de competenties van een *godsdienstleraar* of *godsdienstleraar*) en een nadrukkelijker aanwezige focus op mastership en onderzoek, zou kunnen helpen om bij de opleiding tot eerste-graads leraar tot een duidelijker en meer onderscheidend profiel te komen ten opzichte van de Bachelor. Ook heeft het panel wat aarzelingen bij de onderwijspedagogische functionaliteit van het Schoolontwikkelingsproject in de masteropleiding. Mogelijk zou onderzoek naar onderwijs en docentvaardigheden meer passend zijn bij de masteropleiding. Al realiseert het panel zich, dat het schoolontwikkelingsproject wel degelijk kan voorzien in een actuele behoefte van de scholen.

Met betrekking tot het GPW-profiel ziet het panel een ontwikkeling in het werkveld die zal gaan vragen om meer ondernemerschap, en een nadrukkelijk opereren in een deels seculiere samenleving. Het profiel van de opleiding lijkt deze beweging nog niet te volgen, en sluit vooral aan op een traditioneel werkveld.

In de zelfevaluatie en tijdens de gesprekken bleek geen duidelijke positionering ten opzichte van andere GL- en GPW-opleidingen, afgezien van de focus op de theologische kennisbasis. Voor de studenten bleek dit geen probleem. Zij kiezen welbewust voor de instelling CHE en voor de persoonlijke benadering die de CHE biedt. Veel studenten kiezen meer vanuit hun geloofsovertuiging dan vanwege het carrièreperspectief voor GL of GPW.

De drie opleidingen hebben een focus op de ontwikkeling van een stevige, brede kennisbasis en zijn daar met recht trots op. Het panel ziet dit als kracht van de opleidingen. Wel vraagt het panel zich af of de ruime aandacht voor de verwerving van kennis uit theorie niet ten koste gaat van het verwerven van kennis uit het leggen van verbanden van theorie met een brede praktijk. Een van de studenten formuleerde het treffend: "De opleiding zou studenten

moeten leren zichzelf te beschermen; de mensen die je ontmoet tijdens je werk zijn vaak minder enthousiast dan de docenten en medestudenten op school." In het verlengde daarvan suggereert het panel om studenten meer aanknopingspunten te bieden om, zoals de opleidingen dat noemen, "uit hun bubbel te komen". In dat kader hoopt het panel dat de samenwerking met een instelling als de Protestantse Theologische Universiteit (PThU), waarover in het vorige visitatierapport van de masteropleiding gesproken werd, alsnog van de grond komt.

Het panel heeft vastgesteld dat er zeer goed contact met dat deel van het werkveld is waar de opleiding zich op richt. De opleidingen steken daar aantoonbaar en met succes veel energie in. Het panel vraagt zich wel af waarom het contact met de Vereniging voor Docenten Levensbeschouwing en Godsdienst, waarin het totale werkveld in vertegenwoordigd is, verwaterd is. Niet alleen houden de opleidingen voldoende feeling met het werkveld via daarvoor ingerichte gremia, ook slagen de opleidingen erin het werkveld "naar binnen" te halen. De organisatie is praktijk- en werkveldgericht. Het denken in de driehoek student-docent-werkveld zit in het DNA van de opleidingen. Dat beeld had het panel al op basis van de documentatie en dit werd tijdens de bezoeken bevestigd, onder andere door de presentaties van de samenwerking met zorgdienstverlener Opella voor GPW en met de mbo-instelling het Wellantcollege voor GL. Het panel heeft daar veel waardering voor en hoopt dat de opleidingen in de toekomst de blik nog wat meer naar buiten zullen richten; contacten met werkveldvertegenwoordigers buiten Nederland zouden een toegevoegde waarde hebben, evenals contacten met universiteiten binnen en buiten Nederland.

Alles overwegende beoordeelt het panel deze standaard als voldoende.

2. Onderwijsleeromgeving

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de onderwijsleeromgeving als **voldoende** voor alle drie de opleidingen. De inrichting van het onderwijs sluit aan op de te realiseren doelen.

De curricula zijn actueel en sluiten aan op de huidige landelijke profielen. Het panel vindt de voorgenomen herijking aan de hand van de nieuwe landelijke profielen (2017) een goed idee. In vervolg op deze herijking, adviseert het panel meer inhoudelijke informatie over het curriculum “voor de poort” te publiceren. Die is nu alleen voor ingeschreven studenten beschikbaar. Meer informatie draagt volgens het panel bij aan een duidelijke profilering en een adequaat verwachtingspatroon bij studenten, maar ook aan verbreding van de instroom en meer diversiteit in de populatie van studenten (en docenten).

Een eenvormig didactisch concept hanteren de opleidingen niet, wel worden werkvormen zorgvuldig afgestemd op de te realiseren doelen. De opleidingen mogen daarin volgens het panel wat kritischer zijn als het gaat om het maken van keuzes. Niet alle nieuwe trends in het onderwijsveld hoeven direct overgenomen te worden.

De opleidingen staan bekend als zware opleidingen. De opleidingen gaan komend seizoen aan de slag met het in kaart brengen van de studielastproblemen en met het formuleren van verbetermaatregelen.

De studiebegeleiding kan strenger en sturender. Studenten geven aan daar behoefte aan te hebben, al merkt het panel op dat van hbo-studenten ook een bepaalde mate van zelfstandigheid verwacht mag worden. Het docententeam heeft een zeer positieve indruk achtergelaten bij het panel. De studiefaciliteiten zijn adequaat. Wel meent het panel dat de digitale leeromgeving nog beter benut kan worden.

Bevindingen

Programma dekt de eindkwalificaties

De curricula worden door de opleidingen gepresenteerd in de vorm van “blokjeschema’s”. In de blokjes staan vaknamen als ‘Oude Testament’, ‘Nieuwe Testament’, ‘Hermeneutiek’, ‘Godsdienstwetenschappen’, etc. Nadere omschrijvingen van de vakken staan alleen in de ‘studiewijzers’ op vakniveau (niet in een overzicht op opleidingsniveau) binnen de digitale leeromgeving. Desbetreffende informatie is alleen toegankelijk voor reeds ingeschreven studenten.

Aan de hand van competentiematrices maken de opleidingen inzichtelijk hoe de kerntaken (2 voor GL, 10 voor GPW) en beroepscompetenties (7 voor GL, 12 voor GPW) in het onderwijs aan bod komen en tot op welk eindniveau er per beroepscompetentie wordt opgeleid.

Actueel

Het curriculum van GL is gebaseerd op de bekwaamheidseisen voor leraren van 2006. Sinds 2011 wordt er gewerkt aan een herijking. De verwachting is dat de nieuwe bekwaamheidseisen voor leraren per 1 augustus 2017 in werking treden. De GL-curricula worden daar, indien nodig, op aangepast.

Het curriculum van GPW is gebaseerd op het document “Opleidingsprofiel en opleidingskwalificaties van de hbo-opleiding Godsdienst-Pastoraal Werk”, uitgegeven door het Landelijk Overleg Opleidingen Godsdienst-Pastoraal Werk in 2011. Momenteel vindt een herijkingsproces plaats en binnenkort wordt het nieuwe opleidingsprofiel verwacht. De GPW-opleiding zal het curriculum daar op aanpassen.

Didactisch concept

De opleidingen hanteren niet een enkel specifiek didactisch concept. Wel zijn de gekozen werkvormen veelal ingegeven door het streven naar een goede verbinding met de beroepspraktijk (integratie persoon – professie en integratie theorie – praktijk). De werkvormen zijn zeer uiteenlopend: hoorcolleges, werkcolleges, praktijkopdrachten, themaweken, themaweekenden, dialogisch leren (kenniscirculatie en co-creatie), verbindingsdagen, supervisie, intervisie, dialogen voor confrontatie, ontregeling, onrust en dilemma, groepsgewijs, individueel, etc.

Daarnaast beschikken de opleidingen over een digitale leeromgeving (It’s Learning), waar onderwijsmateriaal gedownload kan worden, informatie over de opleiding en de toetsing te vinden is en opdrachten ingeleverd kunnen worden.

Het onderwijs is zeer kleinschalig. Dat is een bewuste keuze en onder andere vanwege een lage instroom blijvend realiseerbaar.

Samenhang

Hoe de modules zich tot elkaar verhouden, wordt inzichtelijk gemaakt aan de hand van de koppeling van de modules aan leerlijnen (of anderszins vakoverstijgende onderwijseenheden). Bij GPW gaat het om de kennisleerlijn, de competentieleerlijn, het praktijkdeel, de specialisatiefase en Visie & afstuderen. Bij de bacheloropleiding GL gaat het om de kennisleerlijn, de competentieleerlijn, de specialisatiefase en Visie & afstuderen. En bij de masteropleiding GL gaat het om de theologische leerlijn, de pedagogisch-didactische leerlijn, het praktijkdeel en het afstudeerproject.

Hoe de modules zich verhouden tot uitoefening van het vak in de (latere) beroepspraktijk, wordt inzichtelijk gemaakt aan de hand van de positionering van het praktijkdeel in het curriculum: bij de beide bacheloropleidingen is daar ruimte voor geprogrammeerd van het eerste jaar tot en met het derde jaar en voor de masteropleiding geldt dat in beide studiejaren een belangrijk deel van het curriculum is ingeruimd voor de beroepspraktijk.

Studeerbaarheid

De theologie-opleidingen van de CHE staan bekend als zware opleidingen. De opleidingen erkennen dit. De studielast is hoog en niet altijd gelijkmatig verdeeld. De onderwijsteams hebben de opdracht gekregen om de verdeling van de studielast in kaart te brengen en verbetermaatregelen te formuleren.

Studiebegeleiding

De opleidingen hanteren verschillende vormen van begeleiding, waaronder mentoraat, trajectbegeleiding, supervisie, en intervisie. De opleidingen geven aan de studiebegeleiding in de toekomst mogelijk minder te gaan vullen met mentoraat en meer met trajectbegeleiding, omdat zowel voltijd- als deeltijdstudenten daar behoefte aan blijken te hebben. Studenten vragen ook om een "hardere hand" in de begeleiding. De opleidingen blijven zoeken naar de juiste balans en erkennen dat voor de bacheloropleidingen geldt dat de overgang van het tweede naar het derde jaar wat abrupt is; in het derde jaar wordt aanzienlijk meer een beroep gedaan op de zelfstandigheid van de student dan in de twee jaren daarvoor.

Docententeam

De drie opleidingen (waar nu ruim 400 studenten voor staan ingeschreven) worden verzorgd door 45 medewerkers. Van hen is 94% in het bezit van een mastertitel. Het grootste deel van het docententeam van de lerarenopleidingen is bovendien VELONGeregistreerd. De docenten zijn zeer gedreven, en hebben aantoonbaar affiniteit met het werkveld. Studenten roemen de persoonlijke aandacht.

Bijna alle docenten zijn naast hun functie van docent aan de CHE tevens werkzaam in de beroepspraktijk. Verder werken docenten (en ook onderzoekers) samen in zogeheten profielgroepen, die zorg dragen voor een specifieke set onderwijseenheden. Bij GPW is er voor iedere beroepsspecialisatie een profielgroep. De twee GL-opleidingen delen samen één profielgroep. De opleidingen denken na over de inrichting van nieuwe profielgroepen die beter aansluiten op de praktijkvraagstukken die tegenwoordig steeds vaker betrekking hebben op meerdere profieldomeinen.

Instroom

De instroom bij de bachelor GL is de meest homogene groep: studenten zijn veelal schoolverlaters zonder werkervaring.

De instroom bij de master GL is aanzienlijk gevarieerder: sommige studenten zijn ervaren tweedegraads leraren die een eerstegraads bevoegdheid willen halen, andere studenten zijn meer of minder ervaren predikanten die zich willen laten omscholen en er zijn ook studenten die pas net als leraar zijn begonnen en meteen verder willen leren voor een eerstegraads bevoegdheid.

De instroom bij GPW vormt in zekere zin ook een vrij homogene groep: instromende studenten kiezen vaak wat later in hun leven voor deze opleiding. Dit past bij het beroep waarbij levenservaring en rijpheid een meerwaarde hebben.

Het beroepsperspectief voor GL is beter dan voor GPW. Sommige studenten kiezen louter vanwege deze reden voor GL. Als blijkt dat het leraarschap hen niet ligt, stappen ze soms alsnog over naar GPW. Een switch in de tegenovergestelde richting is zeldzaam.

De opleiding richt zich op studenten die geworteld zijn in tradities die hun oorsprong vinden in orthodox protestants-christelijke stromingen. Studenten met andere achtergronden zijn echter ook welkom.

Sommige opleidingen geven recht op vrijstellingen voor een aantal vakken. Voor de opleiding Cursus Godsdienst Onderwijs Gereformeerde Gemeenten in Gouda zijn de vrijstellingen tot op toetsniveau uitgewerkt. Voor andere opleidingen (bijvoorbeeld opleidingen aan de Evangelische Theologische Academie) gelden geen standaard vrijstellingen, maar worden vrijstellingen bepaald gedurende een traject waarin bewijslast verzameld wordt met behulp van een trajectbegeleider. Een assessment maakt meestal deel uit van dit traject.

Faciliteiten

De opleidingen zijn gehuisvest in een ruim en modern gebouw. In het gebouw bevinden zich ook een mediatheek, een winkel, een uitleenbalie en een restaurant. In het gebouw bevinden zich ICT-voorzieningen.

Voorts beschikken de opleidingen over een digitale leeromgeving (zie vorige pagina, onder kopje 'didactisch concept').

Overwegingen

Er is relatief veel aandacht voor theorie (Oude Testament, Nieuwe Testament, geloofsleer, dogmatiek, godsdienstwetenschappen etc.). Dit doet recht aan de profilering van de opleiding ten opzichte van zusteropleidingen; de theologie-opleidingen van de CHE kenmerken zich door het streven de studenten een degelijke kennisbasis mee te geven. De inrichting van de leeromgeving sluit daar volgens het panel aantoonbaar op aan.

Over de leerlijnen is goed nagedacht. De functie ervan is helder, de koppeling met de beroepspraktijk inzichtelijk en deze koppeling wordt zorgvuldig bewaakt.

De opleidingen zouden er in de ogen van het panel bij gebaat zijn als de blokjesschema's en de competentiematrices wat gedetailleerder uitgewerkt zouden worden en hun beslag zouden vinden op de website en in de studiegids, waar ook andere geïnteresseerden dan ingeschreven studenten toegang toe hebben.

Het panel merkt op dat in de gesprekken met de docenten naar voren kwam dat zij niet altijd volledig zicht hebben op hetgeen aan bod komt in de modules die zij niet zelf verzorgen. Als de samenhang en de context voor docenten niet duidelijk is, kunnen zij

deze ook voor studenten minder goed inzichtelijk maken.

Zoals ook bij het doel van de opleidingen opgemerkt is, geldt eveneens voor de inrichting van de opleidingen dat de nieuwe profielen die voor GL en GPW worden opgeleverd een kans bieden om bepaalde keuzes te maken en de opleidingen krachtiger te profileren. Ten opzichte van zusteropleidingen, maar ook ten opzichte van elkaar. Het panel heeft begrip voor de praktische keuze die gemaakt is ten aanzien van het combineren van lessen van GPW en GL in de eerste twee jaar, maar adviseert om de voorbeelden die gebruikt worden voor GL-studenten wel GL-specifiek te maken.

De opleidingen hanteren veel verschillende werkvormen. De werkvormen sluiten aan op de te realiseren leerdoelen. Het panel heeft kunnen constateren dat de werkvormen daadwerkelijk gericht zijn op integratie van theorie en praktijk en op integratie van persoon en professie. Het panel heeft daarbij vooral veel waardering voor de verbindingdagen (lesdagen die verzorgd worden door een samenwerkend trio van een theoloog, een pedagoog en een didacticus) bij de bacheloropleiding GL en meent dat deze dagen in plaats van driewekelijks misschien wel tweewekelijks of wekelijks geprogrammeerd zouden moeten worden. Tevens zouden ze als voorbeeld kunnen dienen voor de inrichting van het onderwijs van de master GL en de bachelor GPW.

Ook het door studenten hooggewaardeerde GPW-themaweekend 'Geloven in context' (bij Amsterdam in Beweging voor Jezus Christus) en de eveneens populaire GPW-themaweek in Rotterdam (waarbij de Islamitische universiteit, een moskee, een boeddhistische tempel en een hindoeïstische tempel bezocht worden en gesprekken plaatsvinden met desbetreffende aanhangers), vindt het panel een waardevolle toevoeging. En ook hiervoor geldt dat het panel het toe zou juichen als in het curriculum (veel) meer ruimte gereserveerd zou worden voor dergelijke themaweekenden dan wel -weken; ze ondersteunen goed de verbinding met de praktijk en bij een hogere frequentie wordt uiteindelijk ook geen cultuurschok meer ervaren, waardoor studenten gemakkelijker blijvend buiten hun bubbel kunnen werken.

Wel vraagt het panel zich af of de veelheid aan werkvormen noodzakelijk is om de doelen te realiseren. Bij het panel bestaat de indruk, onder andere door hetgeen studenten aangeven, dat sommige

docenten wat moeite hebben met het voortdurend mee moeten schakelen met de nieuwste trends. Het panel meent dat de opleidingen best keuzes mogen maken en zich niet altijd aan iedere nieuwe onderwijskundige trend hoeven te conformeren.

Van de digitale leer-werkomgeving It's Learning was het panel minder onder de indruk. It's Learning lijkt hoofdzakelijk ingezet te worden om informatie over de opleiding te publiceren, pdf's van leerstof te verspreiden en opdrachten van studenten te ontvangen. Het panel hoopt dat de opleidingen zich in de toekomst zullen richten op implementatie van moderne leermiddelen als MOOC's, SPOC's, Feedbackfruits en andere digitale leermiddelen. Te meer daar de helft van de studenten het onderwijs in deeltijd volgt.

Voor het docententeam heeft het panel veel waardering. De docenten zijn zeer gedreven, hebben aantoonbaar affiniteit met het werkveld en zijn bijna allemaal hoog tot zeer hoog opgeleid. Tevens heeft het panel tijdens de twee bezoekdagen kunnen zien dat docenten en studenten elkaar goed weten te vinden. Sommige docenten vormen zelfs een reden voor studenten in spe om voor een theologieopleiding aan de CHE te kiezen. Dit alles draagt bij aan een goed onderwijsklimaat met vruchtbare *learning communities* waar studenten gezien en gehoord worden.

Een punt van zorg is de werkdruk die de docenten ervaren. Deze zou hoofdzakelijk gerelateerd zijn aan administratieve en bureaucratische lasten. Het opleidingsmanagement geeft aan daarop te willen anticiperen door meer ruimte te creëren voor deze taken. Het panel betwijfelt of dat de juiste strategie is om tegemoet te komen aan de wensen van docenten die zich doorgaans bij voorkeur richten op de vakinhoud.

Met betrekking tot de studentenpopulatie merkt het panel op dat de opleidingen in theorie weliswaar toegankelijk zijn voor gelovigen uit andere stromingen dan de protestants-christelijke en voor mensen

met een andere levensbeschouwing, maar dat de instroom zich in de praktijk grotendeels beperkt tot protestants-christelijke studenten. Dat zelfde geldt overigens ook voor de docenten. De opleidingen geven aan met enige regelmaat gastdocenten uit andere stromingen uit te nodigen, maar het panel meent dat er meer mogelijkheden zijn om de scope van de opleidingen te verbreden en diversiteit te stimuleren. De opleidingen doen zichzelf op dit vlak tekort. Betere voorlichting zou de instroom kunnen verbreden waardoor de studentenpopulatie zou kunnen winnen aan diversiteit. Een gevarieerdere studentenpopulatie zou volgens het panel een meerwaarde hebben voor de persoonlijke vorming, ook in relatie tot de voorbereiding op de arbeidsmarkt waarin de diversiteit eveneens groot is.

De hoge studielast wordt door het panel als verbeterpunt gezien. Dit wordt bevestigd door hetgeen studenten hierover zeggen. De hoge studielast is bij alle drie de opleidingen tijdens de vorige visitaties (2009, 2010 en 2011) ook als aandachtspunt genoemd. Het panel dringt er nu dan ook op aan om hier de komende tijd resultaatgericht mee aan de slag te gaan teneinde de uitval terug te dringen. Het panel denkt niet dat dit ten koste hoeft te gaan van de gedegen kennisbasis, die de opleiding als *unique selling point* ziet. Ook adequaat inspelen op de behoefte die studenten kenbaar gemaakt hebben met betrekking tot studiebegeleiding (trajectbegeleiding, hardere hand) kan daarbij helpen.

Tot slot valt op dat studenten zich nauwelijks uitlaten over de faciliteiten (zoals stopcontacten, stilte-ruimtes om te studeren, ICT-middelen etc). Het panel ziet dit als een goed teken, aangezien tekortkomingen op dit gebied doorgaans snel opgemerkt en aangekaart worden door studenten.

Alles overwegende beoordeelt het panel deze standaard als voldoende.

3. Toetsing

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de toetsing als **voldoende** voor alle drie de opleidingen.

De opleiding bewaakt structureel, en met een doordacht systeem, dat toetsen valide en betrouwbaar zijn. Alle daartoe bekende middelen, toetsmatrijzen, beoordelingsformulieren met rubrics, vierogenprincipe op kritieke momenten en met een beoordeling op metaniveau, onafhankelijke toetsontwikkelaars en examencommissieleden (ondersteund door leden van een toetscommissie) etc. worden ingezet.

De toetsing kan nog winnen aan studentgerichtheid. Dat geldt zowel voor de inzichtelijkheid vooraf als voor het leerprocesondersteunende karakter van de toetsen (toetsfrequentie). Studenten zouden beter op de hoogte kunnen zijn van hetgeen hen te wachten staat en ze zouden daar in hun leerproces de vruchten van moeten kunnen plukken.

Bevindingen

Valide

De kerntaken en beroepscompetenties zijn, tezamen met de kennisbasis die de CHE haar studenten wil meegeven, bepalend voor de inrichting van de toetsen van de bacheloropleidingen. De toetsen vormen vervolgens het uitgangspunt voor de curriculumontwikkeling. Als er iets in het werkveld verandert, wordt eerst de toets aangepast en dan, indien nodig, het onderwijs. Het type toets sluit aan op het type competentie dat getoetst wordt. Vakken uit de conceptuele leerlijn van de bacheloropleidingen worden afgerond met theorietoetsen en cases (Dublin descriptoren 1 en 3), vakken uit de competentiegerichte leerlijn van de twee bacheloropleidingen worden afgerond met een beroepsproduct of een praktijkassessment, vaak in combinatie met een portfolio-opdracht (Dublin descriptoren 2 en 4). Vakken uit de regielijn van de bacheloropleidingen worden afgerond met reflectie-opdrachten. Meerdere gespreksvormen (intervisie, supervisie) worden daarbij gehanteerd. Daar waar verschillende soorten competenties getoetst moeten worden, worden samengestelde toetsen ingezet.

Het niveau waarop de toetsen worden afgenomen, neemt in de loop van het curriculum toe : in jaar 1 en 2 wordt getoetst op niveau 1, in jaar 3 en een deel van jaar 4 op niveau 2 en tijdens de beroepsspecialisatie en het afstuderen op niveau 3.

De toetsing van de GL-master is niet zo gedetailleerd in kaart gebracht als die van de beide bacheloropleidingen.

Betrouwbaar

Er wordt gewerkt met toetsmatrijzen en beoordelingsformulieren. Beoordelingsformulieren bevatten rubrics. Meestal wordt het vierogenprincipe bij toetsing gehanteerd, waarbij de tweede beoordelaar meer op metaniveau kijkt en dus niet precies hetzelfde beoordeelt als de eerste beoordelaar. Dat geldt in ieder geval voor competentietoetsen en assessments. De rol van begeleider (docent) is gescheiden van die van de toetsontwikkelaar (examinator). Bij de stages en de afstudeerprojecten wordt het oordeel van de praktijkbegeleider en/of opdrachtgever meegewogen in het eindoordeel.

Er is beleid voor het tegengaan van fraude, waaronder plagiaat (opsporen, procedure, sancties 1^e keer, sancties 2^e keer etc.). Fraude komt zelden voor, niet vaker dan enkele keren per jaar.

Onafhankelijk

Niet alleen de examencommissie opereert onafhankelijk (zie volgende paragraaf), ook de examinatoren hebben een onafhankelijke rol.

Vijf van de huidige tien examinatoren zijn in het bezit van het BKE-certificaat. Momenteel volgen zeven examinatoren een BKE- of SKE-training. Er vindt vier maal per jaar overleg plaats met de examencommissie (intervisie).

Examencommissie en toetscommissie

De examencommissie ondersteunt examinatoren (intervisie) en behandelt klachten (waaronder bezwaarschriften) van studenten. Er is een aparte toetscommissie die systematisch steekproeven uitvoert. De toetscommissie rapporteert haar bevindingen aan de examencommissie. De examencommissie houdt maandelijks werkvergaderingen en beleidsvergaderingen. Twee maal per jaar is er een overleg

met het MT. Sinds enkele jaren beschikt de CHE tevens over een Centraal Overleg Examencommissies.

Transparant

Studenten (en docenten) worden bij aanvang van een studiejaar door het examensecretariaat geïnformeerd over inleverdata en nakijktermijnen van toetsen. Studenten geven aan dat er meer duidelijkheid over de beoordelingscriteria moet komen. Over It's Learning merken zij op dat vakken vaak pas laat "open gaan", waardoor ze pas laat zicht hebben op de inhoud van het vak en de bijbehorende toetsing.

Leerprocesondersteunend

Eén student merkt op de rijke geschakeerdheid aan toetsen te waarderen. Meerdere studenten geven aan dat ze gebaat zouden zijn bij een lager aantal toetsen (waarbij de omvang van de toetsen dientengevolge mag toenemen).

Overwegingen

Het panel komt tot de conclusie dat er valide getoetst wordt bij de bacheloropleidingen. De toetsen sluiten aan op het gewenste niveau en de toetsvormen sluiten aan op het type competentie dat getoetst moet worden.

Ook de systematiek van de CHE en van de Academie Theologie (Toetskader CHE, Toetsnota Theologie, toetsplannen, toetsmatrijzen, examinatoren, examencommissie, toetscommissie) heeft vertrouwen gewekt bij het panel en daarom komt het panel ook voor de master GL tot het oordeel dat er valide getoetst wordt. Het panel is echter wel van mening dat voor de master minder helder inzichtelijk is gemaakt hoe de toetsing is georganiseerd dan voor de twee bachelors.

Het panel komt ook tot de conclusie dat er betrouwbaar wordt getoetst. Er wordt gewerkt met toetsmatrijzen en beoordelingsformulieren (met rubrics). Het vierogenprincipe wordt gericht ingezet, te weten bij toetsen waar het eindniveau gemeten wordt en bij toetsen waar competenties gemeten worden. (Het meten van competentieniveaus is vaak lastiger dan het meten van kennisniveau.) Bij de afstudeerprojecten wordt het oordeel van de praktijkbegeleider en/of opdrachtgever meegewogen, waardoor de koppeling met de beroepspraktijk tot het eind van de opleiding gewaarborgd blijft.

Het panel heeft waardering voor de manier waarop de opleidingen haar toetsgremia heeft ingericht. Naast de examencommissie bestaat een aparte toetscommissie, examinatoren zijn eveneens onafhankelijk en de academie investeert aantoonbaar in de scholing (BKE en SKE) van de betrokkenen. Het panel merkt op dat de examencommissie niet geheel onafhankelijk is; een van de leden heeft tevens zitting in een curriculumcommissie en een van de leden begeleidt studenten. Beiden waken zelf voor het voorkomen van belangenverstrengeling. Het panel heeft begrip voor deze praktijk, gezien de geringe omvang van de opleidingen en de daarmee samenhangende personele bezetting.

Hoe de toetsing concreet is ingericht, is volgens het panel onvoldoende inzichtelijk voor studenten. Dit geldt voor alle drie de opleidingen. Idealiter is aan het begin van de opleiding (niet alleen aan het begin van ieder vak, pas op het moment dat het vak "opengaat" in It's Learning) een toetsoverzicht beschikbaar. Studenten moeten een planning kunnen maken op basis van zo'n toetsoverzicht. Ook de beoordelingscriteria moeten inzichtelijk zijn voor studenten, zodat zij zich gericht voor kunnen bereiden. Het panel acht het gebruik van de "zelftoetsen" die de opleidingen aanbieden zeer waardevol voor studenten en adviseert deze breed in te zetten.

Met betrekking tot het leerprocesondersteunende karakter van de toetsen is eveneens nog winst te behalen, meent het panel. Door gedetailleerde en uitgebreide informatie over de toetsen ruim van te voren te verstrekken, ondersteunen de toetsen al meteen beter het leerproces. Extra winst is te behalen door gehoor te geven aan de wens van studenten met betrekking tot de toetsaantallen en -frequentie. Het aantal zou volgens studenten lager moeten zijn, ook als dat betekent dat de toetsen dan omvangrijker worden. Uit de NSE van 2016 bleek eveneens dat studenten niet tevreden zijn over het aantal toetsmomenten. Het panel raadt aan te gaan experimenteren met een lager aantal toetsen en de resultaten in overleg met studenten te evalueren. Het panel vermoedt dat de verbetermaatregel die de opleidingen reeds hebben doorgevoerd, te weten een extra inlevermoment voor werkstukken, slechts een gedeeltelijke oplossing biedt voor het aandachtspunt dat studenten signaleren.

Alles overwegende beoordeelt het panel deze standaard als voldoende.

4. Gerealiseerde leerresultaten

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de gerealiseerde eindkwalificaties als **voldoende** voor alle drie de opleidingen.

De eindwerken van de bacheloropleiding GL zijn het meest compleet. Daar is ook de verbinding met de praktijk het sterkst. Daarna volgen de eindwerken van GPW. De eindwerken van de masteropleiding GL zijn weliswaar ook allemaal terecht met een voldoende beoordeeld door de opleiding, maar het panel ziet hier het meest ruimte voor verbetering.

In het algemeen geldt dat het oordeel op de beoordelingsformulieren beter onderbouwd kan worden en de weging van de verschillende onderdelen duidelijk moet zijn. Bij duo-afstuderen moet ook het individuele aandeel per student inzichtelijk zijn. Correct en optimaal gebruik van literatuur ten behoeve van onderzoek is een aandachtspunt. Het panel vindt dat het gebruik van bronnen gericht moet zijn op de breedte, en niet alleen voor het onderbouwen van een stelling. Gebruik van niet-Bijbelse teksten hoort daar ook bij.

Bevindingen

Eindniveau

Het eindniveau wordt in alle drie de opleidingen getoetst via het afstudeerproject. Onderwerpen waarop kan worden afgestudeerd, staan in de Kennisagenda. Deze Kennisagenda, waarmee zowel GPW als GL werkt, komt in overleg met docenten en werkveldvertegenwoordigers tot stand. Studenten nemen geen deel aan dit overleg.

In het afstudeerproject (theoretische voorverkenning, projectplan, uitvoering in werkveld) toont de student aan over hbo-niveau te beschikken en zich de specifieke beroepsvaardigheden eigengemaakt te hebben. Onderzoekend vermogen is gerelateerd aan een onderzoeksproject in het werkveld. De beroepsbeoefenaars waar de GPW-student mee samenwerkt, zijn leden van een kerkenraad of oudstenraad, gemeenteleden of vrijwilligers. Beroepsbeoefenaars waar een GL-student mee samenwerkt, zijn docenten en leden van de schoolleiding.

De bachelorstudenten richten zich op een concrete beroepssituatie. Van de masterstudenten GL wordt een hoger aggregatieniveau verwacht; hun onderzoek moet getuigen van een grotere methodologische grondigheid en hun bevindingen en oplossingen moeten breder toepasbaar zijn.

De afstudeerprojecten worden beoordeeld op onderzoekend vermogen, theoretische verdieping, oordeelsvorming, leervermogen en communicatieve vaardigheden.

De opleidingen heroverwegen het afstudeerprogramma; niet alleen in het afstudeerproject, maar ook elders in het curriculum worden bepaalde competenties al op eindniveau (niveau 3) getoetst. Dit geldt voor de beroepsspecialisaties van GPW, de Lio-

stage van de bacheloropleiding GL en het tweede praktijkdeel van de masteropleiding GL. Voor alle drie de opleidingen zal bij de eerstvolgende curriculumherziening (die ingegeven zal worden door de nieuwe landelijke profielen) een breder afstudeerprogramma gerealiseerd worden.

Er vindt regelmatig afstemming plaats met de zusteropleidingen bij Fontys Hogeschool Theologie Levensbeschouwing en Windesheim, waarbij onder andere de beoordeling van eindwerken GPW wordt besproken.

Er is meer zicht op het eindniveau van de twee bacheloropleidingen dan van de masteropleiding, omdat de masteropleiding kleinschaliger is en nog niet zo lang bestaat. De masteropleiding GL streeft daarom naar meer samenwerking met andere masteropleidingen binnen de CHE.

Aansluiting op arbeidsmarkt

Het arbeidsmarktperspectief voor GPW- en GL-alumni van de CHE is gunstig: op het moment van afstuderen heeft 67% van de GPW-alumni al een baan. Anderhalf jaar later is dat nog gestegen tot 75%. Bij GL beschikt zelfs 90% meteen over een baan.

Voor GPW-ers geldt dat ZZP-constructies in het kerkelijk werkveld in opkomst zijn. De opleiding is voornemens daar in de toekomst beter op in te gaan spelen. Onder andere met behulp van het bedrijf Westerduin (Westerduin heeft een vestiging binnen de CHE) en met het aanbieden van een minor ondernemerschap van Windesheim.

Overwegingen

Het panel heeft van alle drie de opleidingen een selectie van eindwerken bestudeerd: vijftien van de bachelor GL, vijftien van de bachelor GPW en alle tien van de master GL. Het panel kon zich in grote lijnen vinden in het oordeel van de CHE-beoordelaars, al waardeerden de CHE-beoordelaars over de hele linie de eindwerken met iets hogere cijfers dan het panel. Maar ook het panel kwam bij geen enkel eindwerk op een cijfer onder de 6 uit. De rangschikking van de cijfers was eveneens correct; het beste eindwerk had het hoogste cijfer, het minst goede eindwerk het laagste.

Wel merkt het panel op dat de toelichting op de beoordelingsformulieren vaak beperkt is. Mondeling wordt mogelijk wel een onderbouwing gegeven. Het is wenselijk deze ook op schrift te stellen. Bovendien moet de weg van de verschillende onderdelen duidelijk zijn. Ook vooraf voor studenten. Bij duo-afstuderen moet het individuele aandeel per student beter inzichtelijk gemaakt worden. Voorts merkt het panel op dat de werkwijze bij GL uniformer is dan bij GPW.

Alle panelleden waren, na het lezen van de drie sets van eindwerken, het meest onder de indruk van de eindwerken van de bachelor GL. Voornamelijk vanwege de verbinding met de praktijk. Die misten de panelleden af en toe bij GPW, terwijl niet alleen leraren maar ook pastoraal werkers die verbinding moeten kunnen maken.

Gl bachelor

Het gebruik van literatuur doet soms wat selectief aan; in sommige eindwerken werd de literatuur meer aangevoerd ter onderbouwing van een (reeds bepaald) standpunt, dan om werkelijk iets in de volle breedte te onderzoeken en een zo volledig mogelijk beeld te creëren. (Voor het verkennen en onder-

bouwen van thema's en stellingen kunnen bovendien ook meer niet-Bijbelse teksten gebruikt worden.) De link met de praktijk wordt goed gelegd. In de meeste eindwerken ligt de focus op pedagogiek en de identiteit van de school en in mindere mate op theologische aspecten.

Gl master

De eindwerken van de master GL stelden het panel enigszins teleur; in sommige eindwerken ontbrak een duidelijke masteroriëntatie in de vraagstelling en ook de gebruikte literatuur was voor een mastereindwerk in sommige gevallen wat aan de magere kant. Binnen het curriculum een apart vak onderzoeksvaardigheden opnemen, kan een oplossing zijn. Voor wat de methodologie, de theologische verdieping en het taalgebruik betreft, onderscheidden de meeste mastereindwerken zich wel nadrukkelijk in positieve zin van de bacheloreindwerken.

GPW

Het panel is van mening dat de bacheloreindwerken van GPW van een wat lager niveau zijn dan die van GL. Maar ook die van GPW zijn allemaal terecht met een voldoende beoordeeld door de instelling. En de rangschikking van de cijfers stemt eveneens overeen met de rangschikking die het panel had aangebracht.

Tot slot vond het panel het opmerkelijk om te horen van studenten dat zij in de laatste fase van hun opleiding nog (steeds) behoefte hebben aan concrete opdrachten. Studenten zouden er tegen het eind van hun opleiding duidelijker blij van moeten geven een zelfstandige, onderzoekende houding ontwikkeld te hebben.

Alles overwegende beoordeelt het panel deze standaard als voldoende.

Bijlagen

Bijlage 1 Visitatiepanel

Naam (inclusief titulatuur)	Korte functiebeschrijving van de panelleden
Dhr. drs. R.R. (Raoul) van Aalst	Raoul van Aalst voert regelmatig visitaties uit namens AeQui.
Dhr. dr. A. (Jos) de Kock	Jos de Kock is docent Praktische Theologie aan de Protestantse Theologische Universiteit (PThU).
Dhr. drs. T.D. (Taco) Visser	Taco Visser is adviseur identiteit en onderwijs bij Verus, en tot voor kort verbonden aan de lerarenopleidingen van de UU.
Dhr. drs. J.C. (Jan) Wessels	Jan Wessels is directeur/general secretary bij MissieNederland.
Dhr. G.J.J.S. (Gauthier) de Bekker	Gauthier de Bekker studeert HBO-Bachelor Godsdienst-Pastoraal Werk aan Fontys Hogeschool Theologie Levensbeschouwing.
Mw. drs. B.E. Roemers	Barbara Roemers is gecertificeerd secretaris.

Bijlage 2 Programma visitatie 12 en 13 juni 2017

12 juni 2017

- 09.00 uur Overlegtijd commissie (besloten)
- 11.00 uur Opening met studenten en medewerkers
- 11.30 uur **Gesprek met management van de opleidingen**
 Harry Bent (waarnemend directeur werkveld, onderwijs, onderzoek)
 Arnolt Stijf (onderwijsmanager GL)
 René Erwich (lector) (*landelijk beroepsprofiel GPW*)
 Dirk van Schepen (onderwijsmanager GPW)
- 12.30 uur Lunch commissie (besloten)
- 13.30 uur **Thema beroepspraktijk**
 Bert Roor (afstudeercoördinator GPW)
 Teus van de Lagemaat (examinator afstuderen)
- GPW Ba
 Jeanette de Korte (docent pastoraat en supervisor)
 Froukje Davidse (alumnus, pastoraal medewerker bij zorgdienstverlener Opella)
 Irit Vrijmoeth (student GPW)
- GL Ba
 Corrie de With (lerarenopleider GL)
 Benno van Gils (alumnus, docent Wellantcollege)
 Hijlke Wijnja (teamleider onderwijs bij Wellantcollege)
- GL Ma
 Leo van Hoorn (docent Schoolontwikkeling)
 Jan Marten Praamsma (afstudeercoördinator GL en lid kenniskring)
 Gerda Prosmann (alumnus, docent Insula College)
- 15.30 uur Pauze
- 15.45 uur **Gesprek met examen- en toetscommissie**
 Ad Heystek (voorzitter examencommissie)
 Anneloes van Geerenstein (ambtelijk secretaris examencommissie)
 Marja van Helden (voorzitter toetscommissie en secretaris examencommissie)
 Corrie de With (lid toetscommissie)
 Teus van de Lagemaat (examinator afstuderen)

16.45 uur Overlegtijd commissie (besloten)

17.15 uur Einde dag 1

13 juni 2017

09.00 uur Overlegtijd commissie (besloten)

09.30 uur **Thema Integratie**

GPW Ba

Bert Roor (examinator missionaire presentie)

Martin de Jong (kernteamlid Amsterdam in Beweging)

Jiddo Marres (student GPW)

GL Ba

Corrie de With (lerarenopleider GL)

Jan van der Plas (theoloog)

Laurens Snoek (lerarenopleider GL)

Arjen Uitbeijerse (student GL Ba)

11.00 uur Looptijd en pauze

11.15 uur Gesprek met studenten

12.15 uur Lunch commissie (besloten)

13.15 uur **Thema maatwerk**

Arnolt Stijf (manager onderwijs en ondersteuning)

Sjoerd van der Velde (assessor)

Marco Rotman (examinator Nieuw Testament)

Anneloes van Geerenstein (opsteller instroomprogramma's)

Nelleke Rodenburg (student GPW)

14.15 uur Overlegtijd commissie (besloten)

15.45 uur Terugkoppeling

Bijlage 3a Beoogde leerresultaten (competenties) GL bachelor

Competenties GL-bachelor	Examinator/ programma coördinator	1. Interpersoonlijk	2. Pedagogisch	3. Vakdidactisch en vakinhoudelijk	4. Organisatorisch	5. Omgang met collega's	6. Omgaan met de omgeving van de leerling	7. Persoonlijk competent	BOK
Kerntaak 1: Het didactisch handelen van de docent									
O&P 1 <u>Beroepsoriëntatie</u> 7,5	with	1		1				1	A
O&P 3 De les GL 5	with			1	1			1	A,B
O&P 5 Krachtige leeromgeving 7,5	with			2	2			2	A,B
O&P 7 Zin in de GL-les 10	with	2	2	2			1	2	C
O&P 9 Differentiëren 7,5	with			2	2	2		2	A,B
O&P 11 Afstudeerrichting AVO/BGO 30	with	3	3	3	3	3	3	3	
Visie en Afstudeerproject 30	LAG							3	
Vrije ruimte 30	Belo							2	
Kerntaak 2: Het pedagogisch handelen van de docent									
• O&P 2 Persoon & communicatie 7,5	with	1						1	B,C
• O&P 4 Kijk op de groep 7,5	with	1	1					1	B,C
• O&P 6 Grip op de groep 7,5	with	2	2			1		2	B,C
• O&P 8 Kijk en grip op het individu 7,5	with	2	2			2	1	2	B,C
• O&P 10 Mentoraat 7,5	with		2		2	2		2	A,B
O&P 11 Afstudeerrichting AVO/BGO 30	with	3	3	3	3	3	3	3	
Visie en Afstudeerproject 30	LAG							3	
Vrije ruimte 30	Belo							2	
A. Bijbelvakken (ot; nt; T&B) B. Geloofsleer (+et +hm) C. M&M	ROX BAKKA LAG	BOK (=kennisbasis)							

Bijlage 3b Beoogde leerresultaten (competenties) GL master

GL-Master

Integrale leerlijn		Pedagogisch-didactische leerlijn		Theologische leerlijn	
Module	EC	Module	EC	Module	EC
Praktijk	15	Godsdienstdidactiek	5	Godsdienstwetenschappen	5
Praktijk	10	Godsdienstpedagogiek	5	Hermeneutiek	5
		Schoolontwikkelingsproject I	5	Dogmatiek	5
		Schoolontwikkelingsproject II	5	Ethiek	5
		Schoolontwikkelingsproject III	5	World-View	5
Afstuderen	15				
	40		25		25

Bijlage 3c Beoogde leerresultaten (competenties) GPW

Competenties GPW	Examinator/ programma coördinator	Body of knowledge	1. Hermeneutisch	2. Pastoraal	3. Liturgisch	4. Missionair	5. Educatief	6. Agogisch	7. Communicatief	8. Organisatorisch	9. Samenwerken	10. Leiding geven	11. Persoonlijke en spirituele ontwikkeling	12. Professionalisering
• Beroepsoriëntatie	BED		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
• Vrije ruimte (keuzevakken vb.)	PLS/SIE												1	
1. Gemeenteopbouw			kerntaken: 2. Vormgeven van onderwijssituaties, 7. Toerusten en 8. Coachen van kader, 9. Komen tot visie en 10. Leiding geven											
• Educatie	STIJA	BD	1				1		1					
• Agogiek	HDN	BD						1		1		1		
Praktijk (stage, supervisie, studiereis)	HEK		2				2	2	2	2	2	2	2	2
Ber.spec: Gemeenteopbouw	ROS	BD					3	3	3					
Visie en afstuderen	LAG												3	3
2. Pastoraal Werk			kerntaken: 1. Functionele relaties aangaan, 4. Pastoraal begeleiden, 7. Toerusten en 8. Coachen van kader, 9. Komen tot visie en 10. Leiding geven											
• Persoon en communicatie	KOT	CD							1				1	1
• Pastoraat	VOT	CD	1	1				1						
Praktijk (stage, supervisie, studiereis)	HEK		2	2				2	2	2	2	2	2	2
Ber.spec: Pastoraal Werk	VLD	CD		3				3	3					
Visie en afstuderen	LAG												3	3
3. Voorgaan			kerntaken: 5. Voorgaan in viering, 7. Toerusten en 8. Coachen van kader, 9. Komen tot visie en 10. Leiding geven											
• Project: leiding geven	SCP	AB								1	1	1		
• Viering	BIA	AB	1		1				1					
Praktijk (stage, supervisie, studiereis)	HEK		2		2			2	2	2	2	2	2	2
Ber.spec: Voorganger	VLD	AB	3		3				3					
Visie en afstuderen	LAG												3	3
4. Missionaire Presentie			kerntaken: 3. Omzien naar de medemens, 6. Communiceren van geloof, 7. Toerusten en 8. Coachen van kader, 9. Komen tot visie en 10. Leiding geven											
• Geloven in context	ROORA	CD	1			1								1
• Multireligieuze samenleving	SIE	CD				1			1				1	
Praktijk (stage, supervisie, studiereis)	HEK		2		2			2	2	2	2	2	2	2
Ber.spec: Mission. Presentie	ROORA	CD	3			3			3					
Visie en afstuderen	LAG												3	3
A. Bijbelvakken (ot en nt) B. Geloofsleer (+et +hm) C. M&M D. Praktische Theologie	ROX BAK- KA LAG		BOK (=kennisbasis)											

Bijlage 4a Programmaoverzicht GL bachelor (curriculum en leerlijnen)

GL Bachelor						Jaar	
Blok							
1	nieuwe testament 1	oude testament 1	beroepsoriëntatie		persoon & communicatie		1
2	mens&maatsch. (kerkgesch.)	mens&maatsch. (wereldrel.)	geloofsleer 1	bo	p&c	p&c	
3	ot 2	hermeneutiek 1	nt2	kijk op de groep	kijk op de groep	de les godsdienst/levensbeschouwing	
4	glleer 2	ot3	de les g./l.				
5	glleer 3	nt 3	nt 4	kr. leeromg	krachtige leeromgeving	grip op de groep	2
6	ot 3	ot 4	glleer 4	grip op groep			
7	glleer 5	nt 5	zin in GL-les	kijk en grip op individu	zin in GL-les	kijk en grip op individu	
8	herm. 2	wereldrel. 2	ot 5				
9	theologie en cultuur		internationale oriëntatie	mentoraat	mentoraat	3	
10			keuzeprogr.	differentiëren	differentiëren		
11	afstudeerichting AVO of BGO						supervisie
12							
13	minors (vrij ruimte)						4
14	visie			afstuderen			
15	visie			afstuderen			
16	visie			afstuderen			

Legenda:

	Elke cel van deze omvang staat voor 2,5 ec	
	Kennisleerlijn	
	Competentieerlijn inclusief praktijk	
	Specialisatie (is incl. praktijk/stage)	Begeleidingslijn
	Visie en afstuderen	

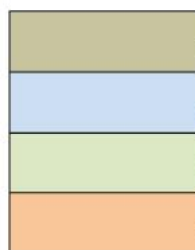
Bijlage 4b Programmaoverzicht GL master (curriculum en leerlijnen)

Educatieve minor/ Kopopleiding GL					
Blok				Jaar	
1	educatieve minor 1: de les		educatieve minor 2: de leerling en de groep		
2	educatieve minor 3: de krachtige leeromgeving		educatieve minor 4: het beroep en ik		
3	onderwijs & pedagogiek (7)	richting AVO of BGO	richting AVO of BGO	afstuderen	
4					
GL Master					
Blok				Jaar	
1	dogmatiek	ethiek	worldview	godsdiensdidactiek	1
2				school-ontwikkelings project 1	
3	praktijk			godsdienspedagogiek	2
4				school-ontwikkelings project 2	
5	hemeneutiek	godsdienswetenschappen	praktijk		3
6				school-ontwikkelings project 3	
7	afstuderen				
8					

Legenda:

Elke cel van deze omvang staat voor 2,5 ec

theologische leerlijn

pedagogisch-didactische leerlijn

Praktijk, stage, integrale leerlijn

afstudeerproject

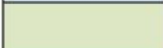

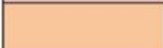

Begeleidingslijn

Bijlage 4c Programmaoverzicht GPW (curriculum en leerlijnen)

GPW							
Blok					Jaar		
1	nieuwe testament 1	oude testament 1	hermeneutiek 1	beroepspraktijk-oriëntatie	persoon & communicatie	1	
2	mens & maatsch. (kerkgesch.)	mens & maatsch. (wereldrel.)	geloofsleer 1		educatie		p&c
3	nt 2	ot 2	ethiek 1		educatie		
4	herm 2	m&m (sociologie)	glleer 2		geloven in context		
5	nt 3	ot 3	glleer 3	project	agogiek	2	
6	nt 4	ot 4	glleer 4		multirel. samenleving		
7	nt 5	m&m (filosofie)	ethiek 2		viering		
8	herm 3	ot 5	glleer 5		pastoraat		
9	beroepsspecialisatie: pastoraal werk, missionaire presentie, (evangelisch) voorganger, gemeenteopbouw			stage	supervisie	3	
10					stage		
11				stage	internationale oriëntatie		
12							
13	minors (vrije ruimte)					4	
14							
15	visie		afstuderen				
16	visie	afstuderen		afstuderen			

Legenda:

	Elke cel van deze omvang staat voor 2,5 ec
	Kennisleerlijn
	Competentieleerlijn
	Praktijk, stage
	Specialisatie (is incl. praktijk/stage)
	Visie en afstuderen

 Begeleidingslijn

Bijlage 5a Overzicht bestudeerde documenten

Ten behoeve van de visitatie heeft het visitatiepanel de volgende documenten bestudeerd:

1. De zelfevaluatie (kritische reflectie) "Trots op hbo-theologie" (april 2017) en haar bijlagen:

	Academieplan 2016 Theologie
	Afstudeernota GL 2016-2017
	Afstudeernota GL Ma 2016-2017
	Afstudeernota GPW 2016-2017
	Alumni aansluiting werkveld
	Alumni onderzoek GPW LOO 2013-2015
	Audit eindniveau bestuurlijk oordeel
	Beleidsplan Theologie 2020
	boekenlijst Theologie 2016 2017
	Convenantpartners 2017
	Curricula als blokjesschema
	Docenten Professionalisering
	Eindrapport Project Eindniveau CHE
	GPW opleidingsprofiel Professional met diepgang
	Instellingsplan 2016-2020 CHE
	Jaarverslag Examencommissie Bijlage Vreemde Ogen Dwingen
	Jaarverslag Examencommissie Theologie 2014-2015
	Jaarverslag Examencommissie Theologie 2015-2016
	Kennisagenda Theologie 2016-2017

	Min OCW Besluit aanvraag deelname experiment leeruitkomsten
	NSE GPW 2016 Infographic
	Raak project aanvraag
	Rendementen
	Studenten uitnodiging ontmoeting
	Studenten uitnodiging schrijven
	Studiegids master GL 2013-2014
	Toetsbeleid Academie voor Theologie
	Toetskader CHE
	Uitnodiging conferentie GL
	Kennisbasis GL master
	Kennisbasis GL
	Kennisbasis GPW
	Kerncompetenties HBO theoloog
	Kwalificatieprofiel GL bachelor
	Kwalificatieprofiel GL Master
	Kwalificatieprofiel GPW bachelor
	Leerlijn Onderzoekend Leren-Lerend Onderzoeken
	Leeruitkomsten GL Ba
	Lijst afgestudeerden
	Met het oog van de meester Aanvraag GL Master

2. Enkele toetsen en toetsproducten
3. Enkele studiewijzers uit It's Learning
4. Een selectie van eindwerken:
 - a. 15 eindwerken van de bacheloropleiding GL
 - b. 10 eindwerken van de masteropleiding GL
 - c. 15 eindwerken van de bacheloropleiding GPW

Bijlage 5b Bestudeerde eindwerken

Opleiding	Titel eindwerk
GL BA	Disciplineren door een Bijbels filter
GL BA	Godsdienst en vmbo: tussen kerndoelen en leefwereld
GL BA	Als de dood de school binnenkomt...
GL BA	Voorbereiding identiteitstraject CSG Calvijn
GL BA	Your Story
GL BA	Vorming in het voortgezet onderwijs
GL BA	Van Kennis naar mening
GL Bkop	De visie op gezag en de gevolgen voor het pedagogisch handelen
GL Bkop	Geloven in Kunst
GL Bkop	Over de datum
GL Bkop	'Tot de voleinding der wereld'
GL Bkop	Een onderzoek naar de vormgeving van adaptief en zelfstandig leren op de Guido de Brès in Arnhem
GL Bkop	Aandacht voor burgerschapsvorming
GL Bkop	Filosoferen met jongeren
GL Bkop	Muziek tijdens de godsdienstles
GL MA	Beelden over God
GL MA	Levensbeschouwelijke vorming als cement v/e chr. school
GL MA	Veranderen kan niet zonder mensen
GL MA	Motivatie bij havo-4 leerlingen - Help, hoe zet ik die knop om?
GL MA	Basis voor ontmoeting
GL MA	Identiteit en schoolkeuze
GL Ma	Een bijdrage aan het onderwijsvernieuingsdiscours vanuit het vak godsdienst
GL MA	Christelijk onderwijs in een seculariserende samenleving
GL MA	De identiteit uitgedaagd
GL MA	Levensbeschouwelijke leerlingcompetenties op Het Streek
GPW	Missionair Jeugdwerk in Arnhem
GPW	Blijf het debat zoeken
GPW	Refugees welcome! Kerken & hun betrokkenheid bij vluchtelingen in de noodopvang.
GPW	Anders kijken naar mensen
GPW	BEWOGEN BOUWERS: een verkenning van de kansen van het doelgroepenpastoraat voor (jong)volwassenen in de Protestantse Gemeente Aalten
GPW	De Goede Reede op Koers
GPW	Zorgzame kerk in een participatiesamenleving
GPW	Als een spin in het web
GPW	De relatie tussen christenen en boeddhisten in Rotterdam
GPW	Carrière of kinderwens
GPW	Kruispunt of gescheiden wegen?
GPW	Prediking en Baptistenidentiteit
GPW	Inclusie door relatie
GPW	Ander licht op de wallen
GPW	Discipleship in Lentera Papua

Bijlage 6 Onafhankelijkheidsverklaringen

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleidingen B Godsdienst Pastoraal Werk, B en M Leraar Godsdienst van CHE. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

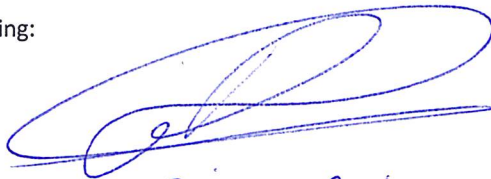
Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

R. VAN AALST

Datum:

12 juni 2017

Plaats:

EDE

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleidingen B Godsdienst Pastoraal Werk, B en M Leraar Godsdienst van CHE. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

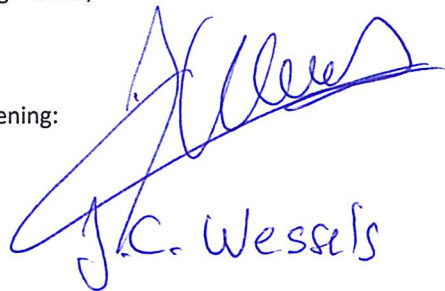
Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

Datum:

Plaats:

J.C. Wessels

12-6-2017

Ede

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

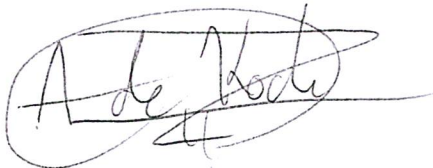
Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleidingen B Godsdienst Pastoraal Werk, B en M Leraar Godsdienst van CHE. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam: A. de Kock

Datum: 12-6-2017

Plaats: Ede .

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleidingen B Godsdienst Pastoraal Werk, B en M Leraar Godsdienst van CHE. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

T.D. Uissen

Datum:

12/6/17

Plaats:

Ede

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleidingen B Godsdienst Pastoraal Werk, B en M Leraar Godsdienst van CHE. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

Gauthier de Bekker

Datum:

12-6-2017

Plaats:

Ede

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring
voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de Theologische opleidingen van Christelijke Hogeschool Ede. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam: Barbara Eliza Roemers

Datum: 10 juni 2017

Plaats: Leiden
